



University of Southern Denmark

"Fuck, fandme og for pokker. Danske bandeord i tre generationers talesprog.", i: *Språk och stil* 21

Rathje, Marianne

*Published in:*  
Språk och Stil

*Publication date:*  
2011

*Document version:*  
Forlagets udgivne version

*Citation for pulished version (APA):*

Rathje, M. (2011). "Fuck, fandme og for pokker. Danske bandeord i tre generationers talesprog.", i: *Språk och stil* 21. *Språk och Stil*, 81-109..

Go to publication entry in University of Southern Denmark's Research Portal

#### **Terms of use**

This work is brought to you by the University of Southern Denmark.

Unless otherwise specified it has been shared according to the terms for self-archiving.

If no other license is stated, these terms apply:

- You may download this work for personal use only.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying this open access version

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details and we will investigate your claim. Please direct all enquiries to [puresupport@bib.sdu.dk](mailto:puresupport@bib.sdu.dk)

## *Fuck, fandme og for pokker*

### Danske bandeord i tre generationers talesprog

Af MARIANNE RATHJE

---

#### Abstract

Rathje, Marianne, marianne.rathje@dsn.dk, Junior Researcher, PhD, The Danish Language Council, Copenhagen, Denmark: “*Fuck, fandme and for pokker*. Danish swear words in the speech of three Danish generations”. *Språk och stil* 21, 2011, pp. 81–109.

Adolescents are often accused of constantly swearing and thereby making the language bad. In this article, young people’s use of swear words is investigated and compared with middle-aged and older people’s swearing in an effort to determine whether young people swear more frequently than other generations. The study shows that the three Danish generations use the same amount of swear words when speaking, yet they use different types of swear words. The young people prefer expletives from the taboo area “lower body functions”, whereas the middle-aged and older generations use rephrased swear words and religious swearing. The use of swearing in intragenerational conversations is also compared with swearing in intergenerational conversations in order to find out whether the participants change the amount and type of expletives when the interlocutor’s age changes. This comparison reveals that the generations used the same types of swear words no matter whom they talked to, that is regardless of their interlocutor’s age, but the three generations swore most frequently with young people. The paper finally considers what the results may reveal about language change and age grading.

*Keywords:* swearing, youth language, generations, accommodation, Danish.

---

»De unge bander alt for meget«. Den opfattelse kan man finde i læserbreve og andre steder hvor den voksne generation omtaler unges sprog. Bandeordsdebatten har sandsynligvis altid eksisteret (jf. Kotsinas 1994 s. 11), men ifølge Stæhr & Møldrup (2005) er debatten taget til i Danmark i de senere år: Fra 1998 til 2005 er antallet af indlæg i danske aviser om bandeord i unges sprog steget markant (Stæhr & Møldrup 2005 s. 26).<sup>1</sup> Men er det rigtigt at de unge bander mere end andre aldersgrupper, som de ældre generationer hævder det? Er det forskellige bandeord generationerne bruger, og bruger fx de unge flere bandeord når de taler med andre unge end når de taler med ældre mennesker? Disse spørgsmål er emnet for denne artikel om danske bandeord i tre generationers

<sup>1</sup> Også antallet af bandeord anvendt i danske aviser er steget i de senere år, jf. Rathje 2010b.

talesprog. Undersøgelsen er en del af min ph.d.-afhandling om generations-sproglige træk, jf. Rathje 2008, 2010a.

## 1. Definition af bandeord

Bandeord har en stærk tilknytning til tabuer. Der findes i alle kulturer ord og udtryk som er forbudte eller tabubelagte, og grunden til at visse ord og udtryk er tabubelagte, er at de er værdiladede og kraftfulde. Omvendt får ord og udtryk også kraft og ladning ved at være tabubelagte: For at blive tabubelagte skal ordene være ladet, og tabubelægningen giver ordet ladning (Andersson 1985 s. 78). At ord får denne ladning, tilskriver Andersson (1985 s. 78) såkaldt »ord-magi«: For at et ord kan blive »ladet«, skal man opleve en magisk forbindelse mellem ord og ting. Fx var der tidligere mange ulve i Sverige, og derfor var der gode grunde til at folk var bange for ulve. Men man var også bange for ordet *ulv*, og skrækken for dyret førte skrækken for ordet med sig. Ordet blev dermed stærkt »ladet« og tabubelagt, og det ansås for at være et ord man ikke måtte bruge af frygt for at tilkalde ulven.

Tabuer er områder eller emner vi ikke taler om, eller adfærd som ikke er passende – eller noget som det kun er passende at gøre på visse steder og på visse tidspunkter (Andersson & Trudgill 1990 s. 55). Fx er kropsfunktionen 'skide' ikke forbudt, den er tværtimod livsnødvendig, men der er passende og upassende steder at gøre det, og vi (eller mange) taler heller ikke om det: Hvis vi er nødt til at tale om handlingen 'skide', bruger vi de »rigtige« ord for det (*have afføring*) (Andersson & Trudgill 1990 s. 55 ff.).

De områder der regnes for tabuer i den vestlige – og dermed også skandinaviske – kultur, er:

- kroppens affaldsprodukter
- kønsorganer og seksuelle handlinger
- sygdomme, fysiske og mentale handicap, død og drab
- religion og kirke: omtale og tiltale af hellige personer, væsener, genstande og steder
- prostitution, narkotikahåndtering og kriminalitet.

(Allan & BurrIDGE<sup>2</sup> 2006 s. 1, Andersson 1985 s. 79 og Ljung 2006 s. 62 ff.)

<sup>2</sup> Allan & BurrIDGE (2006 s. 189) har også 'samle, tilberede og konsumere mad' med over tabuer (de har også skældsord med), men da jeg ikke har kendskab til bandeord i dansk som knytter an til dette tabu, har jeg udeladt det her.

Flere forskere har bemærket hvor lidt lingvistisk forskning der er i bandeord og *bad language* i det hele taget, og at det er vanskeligt at definere bandeord (fx Davis 1989 s. 2, Andersson & Trudgill 1990 s. 55 ff., Stenström 1991 s. 239, Jay 1992 s. 113, Gray 1993 s. 311 f., Battistella 2005 s. 3 ff., Ljung 2011 s. 4). Nogle forskere undgår at definere bandeord i deres undersøgelser af dem (fx McEnery & Xiao 2004, der blot undersøger brugen af ordet *fuck*<sup>3</sup>), og kun ganske få forskere gør et forsøg på at definere bandeord. En definition af bandeord finder man dog hos Andersson & Trudgill (1990 s. 53): At bande er at bruge udtryk der

- a) refers to something that is taboo and/or stigmatized in the culture;
- b) should not be interpreted literally;
- c) can be used to express strong emotions and attitudes.

(Andersson & Trudgill 1990 s. 53)

Andersson & Trudgills eksempel på den ovenstående definition er ordet *shit* (*lort* på dansk<sup>4</sup>, *skit* på svensk, *drit* på norsk). Det refererer bogstaveligt til et tabuområde, nemlig ekskrementer, som er et af kroppens affaldsprodukter. Men når udtrykket bruges til at bande med, har det ikke den bogstavelige betydning, men i stedet en følelsesmæssig betydning. Ved at »befri« ordet *shit* fra dets referentielle pligter kan det bruges til at udtrykke følelser og holdninger med (Andersson & Trudgill 1990 s. 53).

Stenström (1991 s. 240) definerer bandeord på lignende vis:

Expletives are realized by taboo words related to religion, sex and the human body, which are used figuratively and express the speaker's (genuine or pretended) emotions and attitudes (Stenström 1991 s. 240).<sup>5</sup>

<sup>3</sup> At det ikke er uproblematisk at bruge ordet *fuck* når man har banden som fokus (og det har McEnery & Xiao 2004 – fx er artiklens titel »Swearing ...«), viser dels det at Quist (2005 s. 232) regner *fuck* for et slangord (ikke et bandeord), dels det at McEnery & Xiao faktisk inddrager alle forekomster af *fuck* i deres undersøgelse uanset om ordet bruges som bandeord eller ej (fx i den bogstavelige betydning 'kneppe').

<sup>4</sup> Ljung (2011 s. 69) anfører at det engelske *shit* svarer til det danske *skidt*, hvilket ikke er korrekt, jf. fx Kjærulff Nielsen 1995 og Den Danske Ordbog.

<sup>5</sup> Det fremgår ikke hvorfor Stenström (1991) vælger termen *expletives* i stedet for *swearwords*. Hun nævner blot at »I shall use the term 'expletive' for a set of words and expressions that are sometimes referred to as 'swearwords'« (Stenström 1991 s. 239). *Expletive* oversættes da også i ordbogen (*Politikens Engelsk-Dansk Ordbog med betydningsforklaringer* på cd-rom, 1. udgave, 1999) med *kraftudtryk*; *ed*; *bandeord*.

Den eneste forskel i forhold til Andersson & Trudgills (1990 s. 53) definition er at Stenström præciserer hvilke tabuer der skal være tale om for at noget er et bandeord, og at hun ekspliciterer at bandeordene som udtryk for følelser og holdninger både kan være ægte og forstilte.

Også Stroh-Wollin (2008) definerer bandeord på en måde der minder om de nævnte definitioner. Stroh-Wollins bandeord er »hämtat ur en betydelsesdomän som kan ge det en viss laddning. Till de domäner som kan komma ifråga hör främst religion, avföring, könsorgan och sexualitet. Även sjukdom och död kan fungera som svordomsmotiv« (s. 31). Hos Stroh-Wollin går altså tabuet igen (der som begreb dog problematiseres, s. 25 ff., og derfor anvendes i stedet *bandeordsdomäner* som udtrykkene kan have relation til), og »befrielsen« fra de referentielle pligter ses også her.

Et helt nyt værk om bandeord, nemlig Ljung 2011, har viet et helt kapitel til at definere bandeord. Også Ljung trækker i vid udstrækning på de allerede nævnte forskere og de samme faktorer som disse forskere nævner, nemlig:

1. Swearing is the use of utterances containing **taboo** words.
  2. The taboo words are used with **non-literal** meaning.
  3. Many utterances that constitute swearing are subject to severe lexical, phrasal and syntactic constraints which suggest that most swearing qualifies as **formulaic language**.
  4. Swearing is **emotive** language: its main function is to reflect, or seem to reflect, the speaker's feelings and attitudes.
- (Ljung 2011 s. 4)

Med punkt 3 tilføjer Ljung bandeordsdefinitionerne et nyt aspekt, nemlig at bandeord er formulariske, hvilket i bund og grund blot er en udvidelse af definitionskriteriet om at bandeudtryk ikke skal forstås bogstaveligt: Man kan ikke umiddelbart slutte sig frem til bandeudtrykkets betydning ud fra de ord det indeholder, fordi bandeudtrykkene i en grammatikaliserings- og afsemantikaliseringsproces har mistet deres oprindelige betydning (Ljung 2011 s. 19 ff.).

Beslægtede typer af ord, som slangord og frække/vulgære ord, kan på baggrund af de ovenstående definitioner af Andersson & Trudgill, Stenström og Stroh-Wollin frasorteres på følgende måde: Andersson & Trudgill (1990 s. 74–76) bemærker at bandeord og slang har nogle emneområder til fælles, fx tabuområderne 'sex' og 'afføring', men forskellen er at slang *også* refererer til helt

neutrale emneområder. Andersson & Trudgill illustrerer dette med følgende figur (min oversættelse):

	1	2	3	4
Indhold:	neutralt	neutralt	grimt (tabu)	grimt (tabu)
Form:	neutral	grim <sup>6</sup>	neutral	grim
Eksempler:	<i>mad</i>	<i>ædelse</i>	<i>prostitueret</i>	<i>luder</i>
	<i>tv</i>	<i>flimmerkasse</i>	<i>afføring</i>	<i>lort</i>

Figur 1. Forskelle på bandeord og slangord efter Andersson & Trudgill (1990 s. 76) (min oversættelse).

Ord fra kategori 2 + 4 kan kaldes slang: Det afgørende ved slang er at formen er uformel – indholdet kan både være tabu og neutralt. Bandeord er en speciel brug af kategori 4 hvor ordet ikke bogstaveligt refererer til det det refererer til, men bruges til at udtrykke følelser med. Slangord i kategori 4 refererer derimod bogstaveligt til det det refererer til (Andersson & Trudgill 1990 s. 76). Det sidste, altså at der refereres til det der refereres til, kan man også sige om frække eller vulgære ord. Jørgensen (1978) skriver: »Bandeord blandes tit sammen med skældsord og ‘ frække ord’ i det hele taget. Det er tabuet der sætter disse fænomener i samme bås« (s. 25). Jørgensen giver ikke eksempler på frække ord, men ud af *Politikens frække ordbog* (1997) kan man danne sig et billede af hvad det er for nogle ord: Det er fx *pik*, *fisse* og *røv*. I øvrigt har denne type ord betegnelsen »vulg.« for ‘vulgært’ i *Politikens Nudansk Ordbog med etymologi* (herefter NDO) (på svensk findes betegnelsen *runda ord*, Stroh-Wollin 2010, som antageligt svarer til *vulgære* udtryk på dansk). De frække eller vulgære ord ligner altså bandeordene idet begge ordtyper refererer til noget tabubelagt – fx sex og afføring – men frække eller vulgære ord refererer i modsætning til bandeordene (og ligesom slangordene) til noget bogstaveligt. Man kan dog godt bruge de frække ord som bandeord, fx kan man i dansk, hvis man ærgrer sig over noget, sige »Pik og lort!«<sup>7</sup> (de frække ord kan i høj grad også bruges som skældsord, se nedenfor).

<sup>6</sup> Min oversættelse af *bad*.

<sup>7</sup> Jeg har ikke eksempler på *pik* brugt som bandeord i mine data, men adskillige (skrevne) eksempler fra internettet (bl.a. »Pik og lort! Fik, som desværre forventet, ikke de 10 tripler med 87,5 kg.« fra [www.motion-online.dk](http://www.motion-online.dk), besøgt 12.4.2007), og *pik* (og *patter*) er også nævnt som et bandeudtryk i min miniundersøgelse af unges oplevelse af bandeord (Rathje 2009b s. 8). Ljung (2011 s. 39, 70) nævner at det mandlige kønsorgan i dansk har betegnelsen *kokk*, hvilket ikke er korrekt (det er som nævnt *pik*), og at denne betegnelse ikke anvendes som skældsord i dansk i modsætning til bl.a. svensk, hvilket heller ikke er rigtigt, jf. fx facebookgruppen »vi hader kenneth koch for han er en pik« (<http://www.facebook.com/group.php?gid=297543947551&v=wall>, besøgt 19.1.2011) eller eksemplet »Hold kæft din klamme pik« (<http://www.ezz.dk/33364-dr-borneradio>, besøgt 19.1.2011). Desuden bruges *pik* også som (del af) et bandeudtryk, som det ovenstående eksempel viser.

Definitionerne ovenfor har dog det problem i forhold til mit fokus i artiklen her at også skældsord kan omfattes af dem: At kalde en person for fx »(dit) store røv hul« (sv. *rövhål*, no. *rasshøl*) refererer til et tabu (kroppens affaldsprodukter/kønsorganer), det skal ikke forstås bogstaveligt, og det udtrykker følelser og holdninger. Stroh-Wollin (2008 s. 29) gør eksplicit opmærksom på at hun ikke medtager skældsord. Andersson & Trudgill (1990) skelner ikke mellem bandeord og skældsord: I deres eksempler på banden (*swearing*) indgår (i kategorien »abusive«) skældsord som *you asshole* og *you bastard* (Andersson & Trudgill 1990 s. 61), og af Stenströms resultater fremgår det også at hun inkluderer skældsord; hun har fx *fathead* og *cow* med i sine optællinger af bandeord (Stenström 1991 s. 242). I denne undersøgelse er jeg kun interesseret i bandeord, og jeg bliver derfor nødt til at operere med en definition der ekskluderer skældsord og andre typer af ord som de ovenstående definitioner potentielt kunne omfatte ud over bandeord.

Skældsord defineres i Den Danske Ordbog som 'nedsættende betegnelse der bruges som fornærmelse el. som udtryk for ringeagt'. At sige »shit!« eller »Det var fandme da irriterende!« bruges ikke nedsættende eller fornærmende. Ordene kan virke stødende, men de siger ikke noget om at brugeren af ordet har en fornærmende eller nedsættende opfattelse af en anden person. Og lige netop det med »en anden person« synes at være det centrale i forskellen på bandeord og skældsord: Skældsord bruges når man omtaler eller tiltaler en *person*. Siger man »lort!« fordi man ærgrer sig over at det danske landshold ikke kom med til fodbold-EM, er det et bandeord – siger man »(din) lort!« til ens lillebror fordi han stjæl ens yndlingsdukke, er det et skældsord. En mulighed for at udelukke skældsord i en definition af bandeord ville altså være at præcisere at ord brugt om personer ekskluderes fra de eksisterende definitioner. Problemet ved denne fremgangsmåde er at der findes en type bandeord som også er rettet mod personer, nemlig *forbandelser*. Forbandelser vil man altså også frasortere hvis man frasorterer ord brugt om personer.

Montagu (1967 s. 105) forholder sig til forbandelser. Han opdeler bandeord i tre typer, nemlig *swearing*, *cursing* og *oaths*, som Jørgensen (1978) har oversat til hhv. *svovlerier*, *forbandelser* og *eder*. Jørgensen har også oversat Montagus definitioner samt fundet danske eksempler (jeg kommer nærmere ind på forskellige typer af bandeord i forhold til hvilket tabu de refererer til, nedenfor). At *svovle* (*swearing*) er »den handling at give følelsen af aggressivitet, der følger på skuffelse, sprogligt udtryk i ord, der besidder stærke følelsesmæssige ladninger«<sup>8</sup> (Jørgensen 1978 s. 25 f.). Med svovlerierne bander man uden noget

<sup>8</sup> Dette gælder ikke kun skuffelse, men alle stærke følelser. Fx er det muligt at ytre et »shit!« for at udtrykke overraskelse, glæde eller at man er spændt over noget.

bestemt mål: Disse udtryk er midler til at neutralisere smerte eller ulyst – eller andre spontane følelser, kunne man tilføje. Eksempler er »Av for fanden«, »Gud«, »Det var pokkers«. At *forbände* (*cursing*) er »en form for banderi, der er kendetegnet derved at der påkaldes eller nedkaldes noget ondt over objektet« (Jørgensen 1978 s. 26). Målet kan være ens nabo eller ens kuglepen. Eksempler er »fandens karl«, »skide overlægesøn«. Endelig er der *ederne* (*oaths*) der er »en forbandelse som den talende nedkalder over sig selv« (Jørgensen 1978 s. 26) hvis han/hun ikke taler sandt eller på anden måde ikke lever op til hvad der forventes af en (Jørgensen 1981 s. 259). Eksempler er *sgu* (afkorting af »så Gud hjælpe mig«) og *fanden ta' mig*. Pointen i denne definitions-mæssige sammenhæng er at forbandelser også kan udsige noget om personer og altså på denne måde ligner kategorien skældsord. Jørgensen (1978 s. 26) bemærker da også at skældsord er en slags forbandelser og forsøger at skille de to kategorier ad ved at påpege at skældsord almindeligvis består kun af ét ord. Der findes dog for mange eksempler på at dette ikke er tilfældet, til at denne skelnen kan oprettholdes, fx *klamme luder*, *store spasser*, *fede nar* (første del er dog adjektiver), og der er også mange bandeord der kun består af ét ord (fx *pis*, *fuck*, *pokkers*).

For at frasortere skældsord i en bandeordsdefinition ser jeg kun den mulighed også at frasortere forbandelser der nedkaldes over *personer* (ikke over ting). »Skide overlægesøn« duer altså ikke – »skide stol« og »skideirriterende« gør. »Fandens karl« duer ikke – »fandens til tid at komme på« gør. »Fanden ta' dig« duer ikke – »Det var da fandens at ...« gør. »Fuck dig!« duer ikke – »fuck, hvor var det hårdt« gør.

Den definition af bandeord jeg bruger i artiklen her, er altså den som er foreslået af Andersson & Trudgill (1990), og som i modificeret udgave bruges af Stenström (1991) og til dels Stroh-Wollin (2008), men med en tilføjet restriktion: Ord og udtryk anvendt om personer frasorteres, og dermed frasorteres skældsord og visse forbandelser<sup>9</sup> også:

Bandeord er ord der refererer til noget der er tabu i den kultur sproget bruges i, de skal ikke forstås bogstaveligt, og de bruges til at udtrykke følelser og holdninger, men de bruges ikke om (andre)<sup>10</sup> personer.

<sup>9</sup> Der findes faktisk ingen skældsord i mine data (se beskrivelsen af data nedenfor), sandsynligvis pga. samtalsituationen, dvs. samtaledeltagere der ikke kender hinanden. Et par skældsord er der faktisk i data, men de er brugt i citat (jf. fx Rathje 2007b, Rathje 2009a). Fx citerer en midaldrende kvinde en patient med sygdommen alzheimer for at sige »fede læs« og »møggælling« til hende. Frasorteringen af forbandelser nedkaldt over personer får kun konsekvenser for udtrykket »fuck dig!« som optræder en enkelt gang i data, og ligesom med skældsordene optræder udtrykket kun i citat.

<sup>10</sup> *Andre* henviser til de bandeord (eder) hvormed den talende nedkalder en forbandelse over sig selv, fx brugen af *mig* i *fanden tage mig*.



Denne bandeordsdefinition kommer altså operationelt til at ligne den der bruges af Stroh-Wollin (2008), der som nævnt ekspliciterer at hun ikke har undersøgt skældsord (s. 29). Stroh-Wollins ekskludering sker på baggrund af et fravalg af bandeordsmotiverne »etnicitet og intelligens eller andre områder for stigma [...], hvilket innebærer at jeg *inte* tittat efter ord som endast uppträder som skällsord och inte er förankrade i svordomssystemet för övrigt.« (Stroh-Wollin 2008 s. 29). Med denne frasortering undgår Stroh-Wollin at ekskludere forbandelser, som fx »fanden ta' dig«, der frasorteres med min bandeordsdefinition. Til gengæld får Stroh-Wollin ikke fraregnet alle skældsord: Hvad med de skældsord der knytter sig til de bandeordsmotiver som tages med, fx religion, afføring og kønslig omgang? I dansk vil den frasortering af skældsord som Stroh-Wollin anvender, i hvert fald ikke være tilstrækkelig til at fraregne skældsord, for definitionen vil ikke ekskludere skældsord som »(din) satan«, »(din) lort«, »(dit) røv/hul« eller »(din) luder«. Den sidste passus i min ovenstående definition (»bruges ikke om (andre) personer«) er altså nødvendig – i det mindste i dansk.

I et indledende arbejde med bandeord i mine data (Rathje & Heidemann Andersen 2005) blev bandeord defineret ud fra ordbøgerne, nærmere bestemt NDO: »Vi har anset de ord der i ordbøgerne bliver karakteriseret som bandeord, for at være bandeord i vores artikel« (Rathje & Heidemann Andersen 2005). Men i dette indledende arbejde tog vi også fx vulgære forstærkere som *skide-*, som i NDO er mærket med *vulg.* (ikke mærket med *kraftudtryk*), og *røv-* og *pisse-* som ikke er med i ordbogen i denne brug. Vi medtog også udtrykkene *ikke en skid* der går under betegnelsen *slang* i ordbogen, og *holy shit* og (*det er*) *fucked up*, som nok er »for engelske« til at være med i ordbogen (de er muligvis at betragte som *citatlån*, se fx Jarvad 1995 s. 66). Vi medtog også ord som *lort* og (*sur*) *røv* der bruges i data med en bandeordsfunktion, men hvor de pågældende ords bandeordsbetydning ikke er registreret i NDO under opslagsordene, og en omskrivning som *sgi* (af *sgu*) der ikke er med i NDO, blev også taget med i den indledende undersøgelse. Der er altså undtagelser fra ordbogsdefinitionen som vi i Rathje & Heidemann Andersen 2005 vurderede som bandeord, til trods for det manglende prædikat *kraftudtryk* i NDO. Med den bandeordsdefinition jeg har præsenteret ovenfor, kan de ovenstående undtagelser inkluderes.

Det skal i øvrigt pointeres at *bandeord* i artiklens generationsundersøgelse fungerer som en samlebetegnelse for *kraftudtryk*, *eder*, *forbandelser* og *svovlerier*. Jeg skelner altså ikke mellem disse betegnelser definitions-mæssigt – det er bandeord hvis det kan gå ind under den beskrevne definition (se også Stroh-Wollin 2008 s. 23 f. om forholdet mellem 'kraftudtryk' og 'svordom').

Til gengæld deler jeg bandeordene op i typer i forhold til det tabuområde de refererer til, i den nedenstående kvantitative analyse af bandeord i tre generationer.

Davis (1989) har kritiseret forskning i »bad language«, herunder bandeord, for at gå ud fra at et ord altid er »grimt« uanset hvilken sammenhæng det optræder i. Men »not all dirty words are dirty all the time« (Davis 1989 s. 4). Denne kendsgerning har jeg taget højde for ved i hvert enkelt tilfælde at sikre mig at et givet ord eller udtryk i konteksten bruges i overensstemmelse med artiklens definition af bandeord. Dvs. i en ytring som »Han har en lækker røv« (bogstavelig brug/slang/vulgært udtryk) eller »Han er en røv« (skældsord) er *røv* ikke et bandeord, mens det i en sammenhæng som »det var sur røv« er det.

En anden og mere alvorlig sag er en Davis blot strejfer: Det er et overset emne at undersøge »the different attitudes to 'bad language' in speech and print« (Davis 1989 s. 2). Det fremgår ikke hvad Davis mener (er det fx det at forskellige mennesker kan blive hhv. provokeret og ikkeprovokeret af »bad language«?), men det slår et tema an som man kan udfordre den ovenstående bandeordsdefinition med: *Opleves* bandeord som bandeord? Hvor meget tabu opleves det at man refererer til når man siger *for søren*? Hvor stærke følelser og holdninger udtrykker *såmænd* i nutidig sprogbrug? Ikke særlig meget formentlig. Alligevel indgår det stødende element ved bandeord som en del af definitionen af bandeord i ordbøgerne: »... som det ikke altid anses for pænt at bruge« (Politikens Nudansk Ordbog med etymologi) og »... af mange anses for upassende el. stødende sprogbrug« (Den Danske Ordbog). Som modsætning hertil ekspliciterer Stroh-Wollin (2008 s. 28) at hendes bandeordsdefinition ikke tager hensyn til hvordan bandeord vurderes da det for det første ville lede til umulige afgrænsningsproblemer, men til gengæld har hun fået nogle »uskyl-dige« udtryk med som sandsynligvis ikke ville vurderes som bandeord af ret mange. For det andet bemærker Stroh-Wollin at vurderingen af bandeord varierer over tid, hvilket ikke er hensigtsmæssigt i en diakron undersøgelse af bandeord som den hun foretager (af bandeord i dramadialoger over tre århundreder).

Spørgsmålet er om det er eller bør være en del af definitionen af bandeord at disse i andre personer (og evt. i den talende selv) skal vække følelsen af chok eller provokation? I så fald vil eufemistiske omskrivninger som *sgi* (*sgu*) og *for søren* (*for satan*) og lignende udtryk ikke være bandeord. Dette problem undergår Stroh-Wollin (2008 s. 31) ved at påpege at »(e)tt eufemistiskt kraftord är ett ord som inte har någon användning utanför svordomarna, men som kan ersätta ett primärt kraftord i svordomar«. Et sådant kriterium kan dog ikke anvendes i dansk, eftersom flere eufemismer, dvs. omskrivninger, også anvendes

udover i bandeordsudtryk, jf. fx »for søren« eller »sørens« (omskrivning af »for satan« eller »satans«) hvor »Søren« er et helt almindeligt mandnavn, eller »for katten« eller »kattens« (omskrivning af »for satan«) hvor »kat« er en helt almindelig betegnelse for et dyr.

Det ville formentlig være hensigtsmæssigt at operere med en form for frasertering af udtryk som godt nok refererer til tabuer – eller noget som tidligere var et tabu – men som ikke virker stødende på nogen. Men hvordan kan det undersøges hvilke udtryk der virker stødende på en samtalepartner i en konkret sammenhæng? En mulighed er, fx i en analyse af samtaler, at aflæse samtale-deltagerens reaktion på bandeordet. Men hvordan denne reaktion ville skulle vise sig førend et udtryk kunne bekræftes som bandeudtryk, er vanskeligt at bestemme. Er der en eksplicit reaktion såsom »Nej, nu må du lige tale pænt!«, er det tydeligt at den pågældende sprogbrug opleves som stødende, men i mine samtaledata har jeg ikke fundet et eneste eksempel på en tydelig negativ/positiv reaktion på et bandeord. Se fx nedenstående eksempel:

Samtale 6: Maria (17 år) + Iris (69 år): (l. 655–659):

mar: og jeg blev sån lidt (.) (nå/.hh) (.) **shit** (.) ikk og d- (.) det var  
 det eneste vi blev sat ud i ikk .hh og da- vi f- havde så fået at  
 vide hvordan vi kunne sætte sån en (.) stor [fyldte ( ) i  
 iri: [m: var i kun- var i en  
 om hver frisure eller var i nogle stykker der arbejdede sammen?

Den unge pige Maria siger *shit* i den ældre samtalepartner Iris' påhør. Det drejer sig om et bandeord som ældre ikke bruger – ikke i mine data i hvert fald (se afsnittet »Kvantitativ analyse af bandeord i tre generationers talesprog« nedenfor). Der er en mikropause (under 0,3 sek.) efter *shit*, og den ældre dame Iris stiller et opklarende spørgsmål. Er dét en reaktion der viser at samtalepartnere oplever *shit* som et bandeord? Hvor gerne jeg end ville skrue min bandeordsdefinition sammen sådan at den havde et interaktionelt/dialogisk grundlag, så er en interaktionelt baseret definition af bandeord ikke mulig – ud fra de forhåndenværende data i hvert fald.

En anden mulighed for at opnå en dialogisk baseret definition, der inddrager den oplevelsesmæssige dimension, vil fx være at afspille samtalepassager med bandeord for et publikum og ud fra dette udføre et holdningsstudie. Fx ved hjælp af spørgsmål som »Hvor stødende på en skala fra 1–10 finder du udtrykket X?«. <sup>11</sup> Til den generationsundersøgelse af bandeord jeg i artiklen her præ-

<sup>11</sup> Stenström (1991 s. 244 f.) har fx bedt ni af sine kolleger om at graduere bandeord på en skala fra »weak« til »strong«.

senterer, har jeg ikke udført et sådant holdningsstudie (jf. Rathje 2008, 2010). Men jeg har efterfølgende udført et forstudie af unges oplevelse af bandeord (Rathje 2009b) ved at få knap 200 unge (13–14 år) til (bl.a.) at angive hvilke ord af 9 mulige de anså for at være bandeord. Resultatet var bl.a. at *du godeste*, *vorherre bevares*, *for søren* og *gud* kun blev regnet for bandeord af 3 % eller færre af de adspurgte unge, se også Stroh-Wollins (2010 s. 12 f.) og Andersons (1977 s. 24) lignende holdningsundersøgelser af svenske bandeord. De pågældende ord oplevedes altså ikke som bandeord af de unge, men var i generationsundersøgelsen regnet som bandeord. Vi kan ikke vide om ældre mennesker, som fortrinsvis er dem som bruger de pågældende bandeudtryk (jf. nedenfor), også vil forkaste udtrykkene som bandeord (men jeg er i øjeblikket i gang med en større spørgeskemaundersøgelse af unges og ældres (bevidste) holdninger til bandeord, jf. Rathje & Grann Kjær under udgivelse). Vi kan heller ikke vide om der vil være forskel på de unges *bevidste* opfattelser af bandeord, som er dem jeg har eliciteret, og deres *ubevidste* holdninger, som man fx ville kunne få frem via en såkaldt *masketest* (se fx Thøgersen & Kristiansen 2006 s. 9 f.). Men vi kan i denne sammenhæng bruge resultatet af mit forstudie til at påpege at *oplevelsen* af bandeord spiller (eller bør spille) en rolle i definitionen af dem – selvom det endnu er uafklaret hvilken.

## 2. Data

For at kunne undersøge generationssprog, og herunder generationel variation i forhold til bandeord, har jeg indsamlet et talesprogs-korpus fra tre generationer. Det består af 24 samtaler som er indsamlet i 2002/2003, og som varer ca. ½ time hver. Informanterne er kvinder fra Københavnsområdet der snakker sammen to og to på en cafe. Ingen af informanterne, eller for de unges vedkommende informanternes forældre, har en længere/videregående uddannelse. Kvinderne kendte ikke hinanden i forvejen. De unge samtaledeltagere er 16–18 år, de midaldrende er 37–46 år, og de ældre er 68–78 år. Kvinderne deltager i hver to samtaler – én samtale med en på deres egen alder, og én samtale med en der har en anden alder end de selv. Således er halvdelen af samtalerne med samtaledeltagere fra samme generation (*intragenerationelle* samtaler), og den anden halvdel er med (de samme) samtaledeltagere der tilhører hver sin generation (*intergenerationelle* samtaler), se Rathje 2010a (kapitel 4) for en grundig gennemgang af data.

### 3. Eksisterende sociolingvistiske undersøgelser af bandeord i talesprog

Generelt er der ikke forsket ret meget i brugen af bandeord (se fx McEnery & Xiao 2004 s. 235), og kun få studier (som jeg har kendskab til) undersøger bandeord i samtaler (med en sociolingvistisk vinkel), nemlig Stenström 1991, Kotsinas 1994, McEnery & Xiao 2004, Quist 2005, Stæhr & Møldrup 2005 og Vandet Jensen 2007.<sup>12</sup> Dette forhold kan formentlig forklares med at de fleste som undersøger samtaler, har en konversationsanalytisk tilgang til data. Dette indebærer at finde systematiske metoder til at gøre noget og derefter vurdere hvilke resurser samtaledelegerne har til rådighed til at udrette dette noget med. Det kan så fx være et bandeord nogle gange og noget andet andre gange. Den tilgang jeg har, nemlig at definere bandeord på forhånd og derefter udføre en kvantitativ (generations)analyse af samtaler, vil man altså ikke finde i en konversationsanalytisk tilgang: For det første arbejder man som nævnt den modsatte vej, for det andet vil man se nøje på om det overhovedet for samtaledelegerne er bandeord i den interaktionelle situation, og for det tredje vil man ikke bruge kvantitative analyser. Jeg har en sociolingvistisk tilgang til bandeord, i og med at jeg undersøger dem i forhold til den sociale baggrundsvariabel »alder«. Jeg vil i princippet også være interesseret i hvad disse sproglige fænomener »udretter« (dvs. kvalitative analyser), men jeg er ikke interesseret i hvilke sproglige fænomener der udretter noget bestemt. Som jeg viste ovenfor, kan det ikke ud fra mine data lade sig gøre at identificere bandeord ud fra hvordan samtalepartneren reagerer i samtalen, dvs. der findes ikke en bestemt reaktion på bandeord. Alligevel har jeg dog i tvivlstilfælde brugt samtalekonteksten til at afgøre hvorvidt et bestemt ord/udtryk er brugt som et bandeord.

De sociolingvistiske variable der er blevet behandlet i eksisterende sociolingvistiske undersøgelser af bandeord, er alder (herunder bandeords udvikling i tid), køn, socialklasse/uddannelsesniveau og etnicitet. Herudover er bandeord i forskellige genrer undersøgt. Genre kan man også kalde en »sociolingvistisk variabel« i og med at den har betydning for det formelle niveau og kan forårsage sproglig variation. Den sociolingvistiske variabel »geografisk baggrund« er så vidt jeg ved, kun behandlet på den måde at det karakteristiske ved et sprogområdes bandeord er undersøgt, og der er lavet komparative lister over forskellige sprogområders bandeordsinventar (fx Ljung 1984 og Anderson &

<sup>12</sup> Vandet Jensen 2007 og Stæhr & Møldrup 2005 er hhv. et (kandidat)speciale og en overbygningsopgave på danskstudiet (på hhv. Aarhus Universitet og Københavns Universitet), jf. litteraturlisten.

Hirsch 1985a/b). Jeg beskæftiger mig derfor ikke med den sociolingvistiske variabel »geografi« nedenfor.

## Bandeord og alder

McEnery & Xiao (2004) har rapporteret om aldersforskelle i brugen af bandeordet *fuck* – et ord som de undersøger flere forskellige aspekter af. Deres undersøgelse tager udgangspunkt i det britiske nationalkorpus, BNC, som er et korpus bestående af 100 mio. ord. 90 % af korpusset består af skrevne tekster, og 10 % består af talt sprog (McEnery & Xiao 2004 s. 235–236, se også The British National Corpus' (BNC) hjemmeside for en orientering om korpusset). I korpussets andel af talt sprog viste det sig i McEnery & Xiaos undersøgelse (2004 s. 241 ff.) at de unge, dvs. 15–24-årige, brugte *fuck* (med varianter) mere end de øvrige aldersgrupper. De unge i mine data har netop den alder som den aldersgruppe der i McEnery & Xiaos undersøgelse har flest forekomster af *fuck*. De 35–44-årige og dem på 60 år og derover er de aldersgrupper der bruger *fuck* færrest gange.<sup>13</sup> Ud fra McEnery & Xiaos undersøgelse af *fuck* kunne man altså forvente at de unge i mine data – hvis man kan sammenligne engelske talere med danske talere hvad det angår – bruger *fuck* mere end de to øvrige generationer. Og måske kan man forudsige at de unge generelt bruger flere bandeord end de midaldrende og ældre.<sup>14</sup>

## Bandeord og køn

I flere værker bemærkes det at der er forskel på hvordan kvinder og mænd opfattes i forhold til bandeord. Kvinder må helst ikke bande, og når de gør det, er det typisk de pænere bandeord de bruger (Lakoff 1975 s. 5 og 10). Kvinder har generelt en tendens til at bruge flere standardformer end mænd, mens mænd bruger flere »dagligsprogsformer« end kvinder (Holmes 2001 s. 153). Men udviklingen går i retning af en liberalisering, dvs. kvinder bander mere og med stærkere udtryk – selvom det ikke modtages lige godt alle steder (Hughes 1991 s. 211).

<sup>13</sup> I den skrevne del af korpusset ser rækkefølgen af dem der bruger *fuck* mest, derimod anderledes ud: nr. 1: 25–34 år, nr. 2: 45–59 år, nr. 3: 0–14 år, nr. 4: 35–44 år, nr. 5: 15–24 år, nr. 6: 60+. De unge bruger ikke så mange *fuck* når de skriver, og de midaldrende bruger flere.

<sup>14</sup> Kotsinas (1994 s. 61 f.) undersøger hyppigheden af bandeord i unges sprog (og finder ud af at bandeordene udgør 0,5 % i de unges sprog), men sammenligner ikke med andre generationer, hvorfor man ikke kan sige hun har påvist at unge bruger flere bandeord end andre generationer eller det modsatte.

Andre undersøgelser af bandeord og køn bekræfter disse antagelser: Mænd bander mere end kvinder. I McEnergy & Xiaos undersøgelse af *fuck* i den talte del af BNC-korpusset bruger mænd *fuck* (med varianter) mere end dobbelt så meget som kvinder (McEnergy & Xiao 2004 s. 240 f.). I Quists undersøgelse af danske unges brug af bandeord i gruppesamtaler (Quist 2005 s. 236 f.) bruger drenge samlet set også flere bandeord end piger.

Hvad bandeordstyper angår, har Stenström (1991) fundet at mænds bandeord er »stærkere« end kvinders. I hendes undersøgelse af det såkaldte LLC-korpus foretrækker mænd i hvert fald bandeord relateret til helvede (fx *damn* og *devil*), mens kvinder foretrækker himmelrelaterede bandeord (fx *heavens* og *God*) (jf. også opdelingen i Stroh-Wollin 2008 s. 15 af religiøse bandeord i *celeste* vs. *diabolske*). McEnergy & Xiao (2004 s. 267, note 7) bemærker at der ikke er den samme opdeling i deres undersøgelse af BNC-korpusset: Her bruger kvinder flest af begge typer. Denne forskel forklarer McEnergy & Xiao med at det korpus Stenström bruger (det såkaldte LLC-korpus), er ældre (fra 1960'erne og 1970'erne) end BNC-korpussets talte del, der hovedsageligt indeholder talt sprog fra 1990'erne. Dette bekræfter antagelsen om at kvinders bandeord er blevet »stærkere« med tiden.

Ud fra disse antagelser og undersøgelser må jeg tage forbehold for at undersøgelsen af bandeord i mine data, der kun indeholder samtaler mellem kvinder, bliver anderledes end hvis jeg havde undersøgt begge køn: Jeg ville sandsynligvis få både flere og »stærkere« bandeord hvis jeg også havde mænd med i data.

## Bandeord og socialklasse/uddannelsesniveau

McEnergy & Xiao (2004 s. 243 ff.) har i undersøgelsen af *fuck* i samtaledelen af BNC-korpusset set på talers socialklasse og uddannelsesniveau. Det er en populær antagelse at jo lavere uddannelse man har, jo mere bander man, ud fra forestillingen om at man bruger bandeord når man ikke har andre ord til sin disposition, herunder at ens ordforråd er så lille at man er nødt til at bruge »lettilgængelige« ord i visse situationer (Andersson & Trudgill 1992 s. 65). Selvom McEnergy & Xiao næppe vil skrive under på denne populære forklaring, bekræfter deres undersøgelse at lav socialklasse og lavt uddannelsesniveau sætter frekvensen af *fuck* i vejret (McEnergy & Xiao 2004 s. 243 ff.): Undersøgelsen af talers socialklasse og brug af *fuck* viser at det er talere fra de lavere sociale klasser der bander, dernæst de høje socialklasser og til sidst middelklassen. Un-

dersøgelsen af sammenhængen mellem talers uddannelsesniveau og brug af *fuck* viser at de der har forladt skolen da de var 15–16 år, bander mest. Herefter kommer de der forlod skolen som 17–18-årige, og de der forlod uddannelsesinstitutioner som 19-årige eller derover. De der bander mindst, er overraskende nok dem der har forladt skolen som 14-årige eller yngre, men som McEnery & Xiao (2004 s. 246 og note 12) bemærker, er det kun ældre over 60 år der har forladt skolen før de var 16 år (der har været tvungen skolegang indtil man var 16 år i Storbritannien siden 1973), og de ældre over 60 år bruger ikke *fuck* ret meget (McEnery & Xiao 2004 s. 243).

Jeg kan altså sandsynligvis forvente at der pga. mine informanternes lave uddannelsesniveau vil være flere bandeord i data end der ville have været hvis der blandt mine informanter havde været repræsenteret nogle med et højt uddannelsesniveau.

## Bandeord og etnicitet

Quist (2005 s. 236 f.) har undersøgt bandeord i forhold til etnicitet: Bandeordsfrekvensen hos unge med dansk baggrund er blevet sammenlignet med frekvensen af bandeord hos unge med indvandrerbaggrund. Både drenge og piger med dansk baggrund bandede mere end deres jævnaldrende med indvandrerbaggrund.

Blandt mine informanter er der ingen der har indvandrerbaggrund: Alle har dansk baggrund. Jeg må derfor forvente at i hvert fald de unge i mine data bander mere end hvis jeg havde inddraget informanter med indvandrerbaggrund.<sup>15</sup>

## Bandeord og genre

Ikke kun talervariable har betydning for brugen af bandeord – også den interaktionstype eller genre der anvendes, har betydning for frekvensen af bandeord. McEnery & Xiao (2004 s. 236 f.) har sammenlignet frekvensen af *fuck* i talt og skrevet sprog, og resultatet er at *fuck* forekommer 12 gange så meget i tale som i skrift. Det er altså et talesprogligt træk at bruge *fuck* – og måske også at bande i det hele taget. Inden for talesprogsgenrene har McEnery & Xiao (2004 s. 239 f.)

<sup>15</sup> Hertil skal det dog bemærkes at informanterne i Quists undersøgelse går i gymnasiet (både de unge med indvandrerbaggrund og dem uden) hvorfor de muligvis har en anden og højere uddannelsesmæssig baggrund end informanterne i mine data. Dette kunne muligvis gøre en forskel i forhold til antallet af bandeord.



set på om der var forskel på frekvensen af *fuck* når ordet (med varianter) blev brugt hhv. i dialoger og monologer – defineret som »more than one party contributes to a dialogue while only one party contributes to a monologue. In terms of function, a monologue basically gives information whereas a dialogue typically involves exchanging« (s. 239). Den britiske undersøgelse viste at der var 150 gange flere forekomster af *fuck* (med varianter) i dialog end i monolog.

Fordi mine data består af talt sprog og ikke skrevet sprog og af dialog frem for monolog, kan jeg måske forvente at der er flere forekomster af *fuck* – og af bandeord i det hele taget – end hvis jeg havde inddraget skriftsprog/monologer. Hertil skal det dog nævnes at den kommunikationssituation jeg har sat mine informanter i, dvs. dialog med en person de aldrig har mødt før, gør at der måske ikke vil være lige så mange bandeord i mine data som der ellers ville have været i andre typer af dialog hvor informanterne kender hinanden på forhånd.<sup>16</sup>

Jeg kan altså forvente at mine undersøgelser viser flest bandeord hos den unge generation, og jeg må tage forbehold for at der på nogle punkter kan være flere eller færre bandeord i mine data end hvis jeg havde valgt andre informanter og andre data – der er dog ikke noget entydigt billede af om der samlet set vil være flere eller færre forekomster i mine data i forhold til andre data.

#### 4. Kvantitativ analyse af bandeord i tre generationers talesprog

I dette afsnit præsenterer jeg resultaterne fra den kvantitative undersøgelse af generationernes bandeord, både i forhold til frekvens, type og om der finder generationel tilpasning sted. I denne analyse læner jeg mig op ad *akkommodationsteorien* (jf. fx Shepard et al. 2001, Giles et al. 1991), som går ud fra at vi som oftest gerne vil ligne samtalepartneren og derfor for det meste tilpasser os denne (*konvergens*) (medmindre der er grunde til at skabe distance til samtalepartneren, dvs. *divergens*). Akkommodationsteorien forudsætter også at vi har evnerne til at tilpasse os (dette er naturligvis ikke et uproblematisk synspunkt, se Rathje 2010a, kapitel 3, for en diskussion af akkommodationsteorien).

<sup>16</sup> Jf. også Heidemann Andersen (2007) der analyserer frekvensen af engelske lån i gruppesamtaler, herunder *fuck*. *Fuck* er meget hyppigere i gruppesamtaler mellem gymnasielever der kender hinanden godt (Heidemann Andersen bruger de tidligere omtalte data fra Quist 2005), end i mine data, som er dialoger mellem informanter der er fremmede for hinanden: *Fuck* er det næstmest hyppige engelske lån i Heidemann Andersens undersøgelse (Heidemann Andersen 2007 s. 54) (kun overgået af *okay*), hvorimod *fuck* end ikke er i nærheden af de unges top-5 i min analyse af engelske lån i artiklens data, jf. Rathje 2007a.

## Frekvens

Det viser sig i data at forestillingen om at unge bander mere end andre generationer, ikke holder stik: De tre aldersgrupper bruger stort set lige mange bandeord. De unge bruger tilsammen 70 bandeord, de midaldrende bruger i alt 69 bandeord, og de ældre bruger tilsammen 61 bandeord (jf. tabel 1). Det svarer til et gennemsnit pr. person pr. samtale på hhv. 4,4 bandeord for de unge, 4,3 for de midaldrende og 3,8 for de ældre, og det svarer til at de unge bruger 1,4 bandeord pr. 1000 løbende ord, de midaldrende 1,2, og de ældre 1,1 bandeord pr. 1000 løbende ord.<sup>17</sup>

Tabel 1. Forekomster af bandeord i alt fordelt på generationer.

	<i>Unge</i>	<i>Midaldrende</i>	<i>Ældre</i>
Bandeord i alt	70	69	61
Bandeord pr. person pr. samtale	4,4	4,3	3,8
Bandeord pr. 1000 løbende ord	1,4	1,2	1,1
% af generationens samlede antal ord <sup>18</sup>	0,19 %	0,15 %	0,18 %

De ældre bander altså en smule mindre end de to øvrige generationer, men forskellen er ikke ret stor. En statistisk signifikanstest ( $\chi^2$ ) viser da også at forskellen på generationernes samlede forbrug af bandeord ikke er signifikant ( $p = 0,2919$ ).

<sup>17</sup> De unge bruger i alt 49.545 ord, de midaldrende bruger i alt 55.569 ord, og de ældre bruger i alt 56.753 ord.

<sup>18</sup> Jeg har valgt at tage en udregning af mængden af bandeord i data som procentdel af samlede antal ord med i denne opstilling selvom jeg finder den vanskelig, lettere fordejlende, og den kan desværre ikke bruges sammenlignende. En procentudregning er især brugbar fordi den kan bruges til at sammenligne med andre undersøgelser, men for det første har jeg en anden bandeordsdefinition end de andre kvantitative undersøgelser af bandeord i talesprog som jeg har kendskab til, fx regnes nogle bandeord ikke for bandeord, men for slangord (Quist 2005), og skældsord medregnes som bandeord (Stenström 1991, Stæhr & Møldrup 2005, Vandet Jensen 2007). For det andet finder jeg det vanskeligt at afgøre hvor et bandeord/bandeordsudtryk starter og slutter, skal *hvad i hvad fanden laver du?* fx regnes med, og hvad med *ikke en i ikke en skid?* Jeg har alligevel forsøgsvis udregnet procentfordelingen for bandeord, og de 200 bandeordsenheder viser sig at være fordelt på 283 ord, unge = 95 ord, midaldrende = 83 ord, ældre = 105 ord. Disse tal er lettere fordejlende, fordi de i højere grad siger noget om hvor lange bandeordsenhederne er i hver generation, end om hvor meget generationerne bander: De ældres bandeordsenheder er længere (dvs. består af flere ord) end de øvrige generationers. Derfor ser det ud som om at de ældre bander forholdsmæssigt mere end hvis man tæller enheder.

## Typer

De unge bander altså faktisk *ikke* mere end de øvrige generationer. Til gengæld er der forskel på hvilke bandeord de forskellige generationer bruger. Nedenfor følger en opdeling i bandeordstyperne »religiøse«, »sygdomme« og »kroppens nedre funktioner« i forhold til hvilket tabuområde der refereres til (Hansen 1973 s. 30 ff.), samt bandeordstyperne »omskrivninger« og engelske bandeord.

Ljung (2006 s. 62 ff.) nævner for svensk også parallelle bandeordsmotiver, nemlig »religion«, »afføring«, »kønsorganer«, »kønsomgang«, »seksualitet«, »incest«, »død« og »sygdom«, mens Stroh-Wollin (2008) nævner »eufemismer« og Hasund (2005) nævner (for norsk) »nestenbanning«, som er paralleller til bandeordstypen »omskrivninger«.

## Religiøse bandeord

De religiøse bandeord udgør den største gruppe af bandeord, og det er også her vi finder de ældste bandeord. Nogle af dem stammer helt tilbage fra før reformationen, dvs. fra før 1500-tallet hvor vi var katolikker i Danmark. Det gælder fx det lille ord *såmænd* (sammenrækning af »så de hellige mænd hjælpe mig«), der formentlig er opstået ved en sammenblanding af eden *ved alle helgener, alle hellige mænd* og udtrykket *som alle ved, som bekendt*. I dag er *såmænd* så nedslidt at det næppe kan betegnes som et rigtigt bandeord, og det er vel også de færreste der er klar over at det lille ord faktisk kan spores tilbage til en gammel ed. Bandeord hvori *fanden* og *helvede* indgår, stammer fra reformationen, dvs. fra 1500-tallet. Det gælder fx eder som *fanden æde mig*, der er blevet nedslidt til *fandeme*, og *fanden spille mig*, der er blevet svækket til *spilleme*.

## Sygdomsbandeord

I Danmark bander man ikke kun ved at påkalde sig hjælp fra Gud eller Fanden. Også forskellige frygtede sygdomme inddrages i bandeordene. En af de sygdomme er *pokker*, der ifølge Ordbog over det Danske Sprog er en betegnelse for 'kopper, udslæt og syfilis'. Pokker er ikke nogen almindeligt kendt sygdomsbetegnelse i dag, og det er måske årsagen til at pokker er blevet forstået som en anden benævnelse for djævelen, jf. udtrykket *gå pokker i vold*. Også sygdommen kræft indgår i bandeordene, jf. eder som *kraftedme* (»kræften æde mig«) og *kraftknusme* (»kræften knuse mig«).

## Kroppens nedre funktioner-bandeord

Den sidste gruppe af bandeord omhandler afføring og seksuallivet. Det gælder ord og udtryk som *lort*, *pisse* og *shit*, og seksuelle bandeord som *fuck* og *fuck-ing*. De sidstnævnte bandeord kommer fra USA og er forholdsvis nye i dansk (*shit* i bandeordsbetydningen fra 1991, *fuck* fra 1990, jf. Jarvad 1999). Den øgede mængde engelske bandeord hænger selvfølgelig sammen med den generelle angloamerikanske indflydelse på såvel vores sprog som vores kultur, men det kan også have betydning at det måske ikke opfattes som nær så slemt at bande på engelsk som på dansk i Danmark. *Lort*, og forstærkerne *skide-* og *pisse-* er også nyere i dansk (i bandeordsbrugen): *Lort* er kendt fra omkring 1929 (som udråb, fx *satans lort!*), forstærkeren *skide-* kendes fra omkring 1908 (fx *skidefuld*), og *pisse-* som forstærker er kendt fra ca. 1967 (Ordbog over det danske Sprog).

## Omskrivninger

Bandeord og vulgære ord kan virke så stødende at man forsøger at mildne dem. Man kan fx stave *lort* højt l-o-r-t, *for helvede* kan mildnes ved at blive udtalt *for hæwlede*, og i *den onde hyleme* eller *den onde lyneme* kan *onde* udtales så det rimer på *lunte* (Bojsen 1980 s. 78). En anden måde er at man simpelthen erstatter det »grimme« ord i en ed med et andet og mere acceptabelt ord. Fx kan man erstatte *Satan* med mandnavnet *Søren* i eder som *for søren*, *søreme* og *sørenjenseme*. Også *for sytten* og *for katten* er omskrivninger af *for satan*. Tilsvarende er *så til Hedehusene* en mild version af *så til hede (hule) helvede*. Guds navn undgås i udtryk som *helledu* for *hellige gud* og *bevares* for *vorherre bevare os*. *Ved den søde grød* er tilsvarende en omskrivning af *ved gud*. I svensk og norsk kendes tilsvarende omskrivninger som nævnt under betegnelserne *eufemismer* (Stroh-Wollin 2008) og *nestenbanning* (Hasund 2005).

## Hvilke bandeord bruges i de tre generationer?

Ca. halvdelen af de unges bandeord består af religiøse bandeord (57,1 %), og den anden halvdel af bandeord der har med kroppens nedre funktioner at gøre (42,9 %) (jf. tabel 2). Til gengæld er der ingen eksempler på bandeordstypen »sygdomme« blandt de unges bandeord.

*Tabel 2. Forekomster af bandeord fordelt på generationer og typer.*

	<i>Unge</i>	<i>Midaldrende</i>	<i>Ældre</i>
Religiøse	57,1 % (N=40)	91,7 % (N=63)	95,1 % (N=58)
Sygdomme	–	5,8 % (N=4)	3,3 % (N=2)
Kroppens nedre funktioner (fækale og seksuelle)	42,9 % (N=30)	2,9 % (N=2)	1,6 % (N=1)

Til sammenligning består størstedelen af både de midaldrendes og de ældres bandeord af typen religiøse (hhv. 91,7 % og 95,1 %). »Sygdomstypen« og »kroppens nedre funktioner«-typen er repræsenteret i meget ringe mængder (hhv. 5,8 % og 2,9 % for de midaldrendes vedkommende og 3,3 % og 1,6 % for de ældres vedkommende). De unge anvender altså flere bandeord der er relateret til kroppens nedre funktioner, altså fækale og seksuelle bandeord, end de to øvrige generationer. Fordelingen af bandeordstyper kan ikke signifikant testes fordi der er for få tilfælde i kategorien »sygdomme«, og det giver ikke mening at slå kategorierne sammen. Men den relative hyppighed (dvs. om der i forhold til generationernes samlede forbrug af ord er en signifikant forskel på generationerne) kan signifikant testes, bortset fra ved sygdomsbandeordene hvor der er for få tilfælde. Testen viser at de unge bruger signifikant flere bandeord af typen »kroppens nedre funktioner« end de øvrige generationer ( $p < 0,001$ ), mens de midaldrende og ældre ikke bruger signifikant flere religiøse bandeord i forhold til antal anvendte ord end de unge. Men *når* de midaldrende og ældre bander, bruger de altså forholdsmæssigt flest religiøse bandeord.

Topscoreren blandt de unges bandeord er *sgu*, efterfulgt af fækale bandeord som *skide* og *ikke en skid*. På tredjepladsen kommer for de unges vedkommende bandeord hvori fanden indgår, nemlig *fandeme* og *hvor/hvordan fanden*, efterfulgt af fækale og seksuelle udtryk som *pisse*, *shit* og *fuck*. Engelske bandeord finder man ikke blandt de andre generationers bandeord, bortset fra et enkelt eksempel på *shit* hos en af de midaldrende. De engelske bandeord udgør dog kun 10 % (N=7) af de unges bandeord (jf. tabel 3).

*Tabel 3. Forekomster af engelske bandeord fordelt på generationer.*

	<i>Unge</i>	<i>Midaldrende</i>	<i>Ældre</i>
Engelske	10 % (N=7)	1,4 % (N=1)	–

Det mest anvendte bandeord blandt de midaldrende er, ligesom hos de unge, *sgu* (og den omskrevne variant *sgi*). Herefter følger religiøse bandeord forbundet med Gud, nemlig *gud*, *du godeste* og *gudskelov*. På tredjepladsen ligger

bandeord der er forbundet med navnet Søren, altså omskrivningerne *søreme*, *for søren*, *hvad søren* og *sørens*.

De mest populære varianter blandt de ældre samtaledeltagere er religiøse udtryk forbundet med Gud, nemlig *gud*, *du godeste*, *gudskelov* og *herregud*. Herefter kommer omskrivningerne med Søren, nemlig *søreme*, *for søren* og *hvad/hvor søren*. På tredjepladsen kommer de to andre generationers yndlingsbandeord, *sgu* (med varianten *sågu*). De midaldrendes og ældres bandeord er altså stort set identiske (om end i lidt forskellige prioriteringer), mens de unges skiller sig ud. De unges bandeord er i højere grad fækale, seksuelle og engelske, mens de midaldrendes og ældres først og fremmest er religiøse og i høj grad omskrevne (jf. tabel 4).

Tabel 4. Forekomster af omskrevne bandeord fordelt på generationer.

	<i>Unge</i>	<i>Midaldrende</i>	<i>Ældre</i>
Omskrevne	2,9 % (N=2)	26,1 % (N=18)	27,9 % (N=17)

De midaldrendes og ældres omskrevne bandeord udgør i hver af disse generationer over en fjerdedel (hhv. 26,1 % og 27,9 %), mens omskrivninger i den unge generation stort set er ikkeeksisterende (2,9 %). Testet i forhold til relativ hyppighed (dvs. i forhold til generationernes antal anvendte ord) er denne forskel på generationerne signifikant ( $p < 0,01$ ).

## Intergenerationelt

Der er altså forskel på hvilke typer af bandeord og hvilke varianter de forskellige generationer bruger. Som tidligere nævnt er der dog nærmest ingen forskel på hvor meget generationerne bander. Men når man kigger på antallet af bandeord i samtalerne på tværs af generationerne, viser det sig at antallet af bandeord afhænger af alderen på den man taler med (jf. tabel 5).

De unge bander markant mere når de taler med andre unge, end når de taler med ikkeunge, dvs. midaldrende og ældre.<sup>19</sup> Forskellen er også statistisk signifikant: Unge bruger signifikant flere bandeord med andre unge i forhold til med ældre ( $p < 0,001$ ), og i forhold til med midaldrende er der en tendens til at de unge bruger signifikant flere med andre unge ( $p = 0,06$ ). De unge bruger også signifikant færre bandeord med ældre end med midaldrende ( $p < 0,05$ ). Det er

<sup>19</sup> Eftersom bandeord ikke var træk som blev anvendt af en af generationerne i udpræget grad, kan man ikke tale om generationel tilpasning i forhold til dette træk.

*Tablet 5.* Fordelingen af forekomster af bandeord i gennemsnit pr. person pr. samtale og pr. 1000 ord efter brug med forskellige samtalepartnere i de tre generationer.

	<i>Unge</i> bandeord	<i>Midaldr.</i> bandeord	<i>Ældres</i> bandeord
Med unge	6,6 ord → 2,1 forekomster pr. 1000 ord	8,5 ord → 2,3 forekomster pr. 1000 ord	5,3 ord → 1,4 forekomster pr. 1000 ord
Med midaldrende	3,5 ord → 1,1 forekomster pr. 1000 ord	4,0 ord → 1,1 forekomster pr. 1000 ord	3,5 ord → 0,8 forekomster pr. 1000 ord
Med ældre	0,75 ord → 0,3 forekomster pr. 1000 ord	0,75 ord → 0,3 forekomster pr. 1000 ord	3,4 ord → 1,1 forekomster pr. 1000 ord

altså især de ældre som de unge *ikke* bander sammen med, og jævnaldrende som de unge bander med.

Også de midaldrende lægger en dæmper på deres banden når de taler med personer der er ældre end dem selv. Men omvendt bander de midaldrende væsentligt mere når de taler med unge, end når de taler med jævnaldrende eller ældre. Signifikanstesten viser at de midaldrende bander signifikant mindre med ældre end med jævnaldrende ( $p < 0,05$ ) og signifikant mere med unge end med jævnaldrende ( $p < 0,01$ ). De midaldrende bander også signifikant mere med unge end med ældre ( $p < 0,001$ ). Det er altså især de unge som de midaldrende bander med, og især de ældre de *ikke* bander med.

De ældre er dem der bander mest når de taler med ældre – der jo for deres vedkommende også er jævnaldrende. De ældre har dog færre bandeord når de taler med midaldrende (udregnet i forhold til bandeord pr. 1000 ord) end når de taler med ældre. Til gengæld bander de ældre, ligesom de to øvrige generationer, mest når de taler med unge. Dog er der ikke så stor forskel på antallet af bandeord de ældre bruger med unge i forhold til med ikkeunge, som der er i de to andre generationer, og forskellen på de ældres banden med jævnaldrende og med ikkejævnaldrende er da heller ikke signifikant (ældre med ældre i forhold til ældre med unge:  $p = 0,5$ ; ældre med ældre i forhold til ældre med midaldrende:  $p = 0,6$ ; ældre med unge i forhold til ældre med midaldrende:  $p = 0,2$ ).

Hvor der er en intraspektervariation i forhold til *hyppigheden* af bandeord, er der til gengæld ingen nævneværdig intraspektervariation når det gælder bandeordstyperne »religiøse«, »sygdomme« og »kroppens nedre funktioner« (se tabel 6, 7 og 8).

*Tabel 6.* Forekomster af bandeordstyper fordelt på hvilken generation de unge taler med.

	<i>Unge med unge</i>	<i>Unge med midaldr.</i>	<i>Unge med ældre</i>
Religiøse	58,4 % (N=31)	57,1 % (N=8)	33,3 % (N=1)
Sygdomme	–	–	–
Kroppens nedre funktioner	41,5 % (N=22)	42,9 % (N=6)	66,7 % (N=2)

*Tabel 7.* Forekomster af bandeordstyper fordelt på hvilken generation de midaldrende taler med.

	<i>Midaldr. med unge</i>	<i>Midaldr. med midaldr.</i>	<i>Midaldr. med ældre</i>
Religiøse	97,1 % (N=33)	84,4 % (N=27)	100 % (N=3)
Sygdomme	2,9 % (N=1)	6,3 % (N=2)	–
Kroppens nedre funktioner	–	9,4 % (N=3)	–

*Tabel 8.* Forekomster af bandeordstyper fordelt på hvilken generation de ældre taler med.

	<i>Ældre med unge</i>	<i>Ældre med midaldr.</i>	<i>Ældre med ældre</i>
Religiøse	100 % (N=21)	92,9 % (N=13)	92,3 % (N=24)
Sygdomme	–	7,1 % (N=1)	3,8 % (N=1)
Kroppens nedre funktioner	–	–	3,8 % (N=1)

Der er stort set ikke forskel på de typer af bandeord som informanterne bruger med en jævnaldrende og med en ikkejævnaldrende. Disse delresultater indeholder dog for få forekomster til at de kan signifikant testes. De unge bruger godt nok procentvis flere kroppens nedre funktioner-bandeord og religiøse bandeord med de ældre, men der er tale om så lille et grundlag (hhv. 2 og 1 bandeord) at det ikke giver mening at tale om en forskel. De midaldrende bruger færre religiøse bandeord og flere kroppens nedre funktioner-bandeord med jævnaldrende end med ikkejævnaldrende, men forskellen er igen så lille at den ikke er bemærkelsesværdig. Man må altså konstatere at der ikke forekommer generationel tilpasning i forhold til bandeordstypernes domænetilhørsforhold (religion, sygdomme og kroppens nedre funktioner). Til gengæld bruger de unge 5 ud af 7 engelske bandeord med jævnaldrende, og hvad de omskrevne bandeord angår, er der muligvis en tendens der peger i retning af at disse fortrinsvis bruges med ældre – det gør både de ældre og de midaldrende. Omvendt bruger de unge deres omskrevne bandeord (2) med andre unge, og de ældre bruger procentuelt flere omskrevne bandeord med unge end med mi-



daldrende (se tabel 9, 10 og 11). Delresultaterne indeholder dog for få forekomster til at de kan signifikant testes.

*Tabel 9.* Forekomster af omskrevne bandeord fordelt på hvilken generation de unge taler med.

	<i>Unge med unge</i>	<i>Unge med midaldr.</i>	<i>Unge med ældre</i>
Omskrevne	3,8 % <sup>20</sup> (N=2)	–	–

*Tabel 10.* Forekomster af omskrevne bandeord fordelt på hvilken generation de midaldrende taler med.

	<i>Midaldr. med unge</i>	<i>Midaldr. med midaldr.</i>	<i>Midaldr. med ældre</i>
Omskrevne	14,7 % (N=5)	31,3 % (N=10)	100 % (N=3)

*Tabel 11.* Forekomster af omskrevne bandeord fordelt på hvilken generation de ældre taler med.

	<i>Ældre med unge</i>	<i>Ældre med midaldr.</i>	<i>Ældre med ældre</i>
Omskrevne	28,6 % (N=6)	7,1 % (N=1)	38,5 % (N=10)

## 5. Sammenfatning og perspektiver

Jeg har i denne artikel beskrevet en mulig definition af bandeord i samtaler, og med afsæt i denne definition af bandeord er jeg kommet frem til følgende resultater af min generationelle bandeordsundersøgelse:

- Bandeord er *ikke* et generationelt træk når man vurderer det ud fra frekvens. Dvs. at antagelsen om at unge bruger flere bandeord end andre generationer, ikke har vist sig at være rigtig i denne undersøgelse.
- Der er til gengæld forskel på hvilke *typer* af bandeord de tre generationer anvender. De unge bruger flere »kroppens nedre funktioner«-bandeord end de øvrige generationer, og de unge bruger også flere engelske bandeord. De midaldrende og ældre bruger i modsætning hertil fortrinsvis religiøse bandeord, de bruger i modsætning til de unge sygdomsbandeord, og de midaldrende og ældre bruger flere omskrevne bandeord end de unge.

<sup>20</sup> Procent af bandeord anvendt med den pågældende generation.

- Der er forskel på antallet af bandeord i forhold til hvilken generation *samtalepartneren tilhører*: Unge bander mere med jævnaldrende end med ikke-jævnaldrende, og mindst med ældre. De unge tilpasser altså brugen af bandeord en forestilling om at unge bander mest – hvilket jo ikke er tilfældet. Præcis det samme gør de midaldrende, og de ældre anvender også flest bandeord med de unge. Der er altså en forestilling i alle tre generationer om at de unge bander mest, og der er en lyst (og evne) til sproglig tilpasning (*akkommodativ konvergens*) til denne forestilling i alle tre generationer. Til gengæld er der ikke den store forskel på hvilke typer af bandeord der bruges i forhold til hvilken generation samtalepartneren tilhører.

Der må naturligvis tages de nødvendige forbehold for at informantgruppen har en bestemt sammensætning, sådan at der antageligt ville have været *flere* bandeord og måske andre typer af bandeord hvis informanterne også havde omfattet mænd, og/eller kommunikationssituationen ikke havde været mellem ubekendte, dvs. mindre formel, og at der sandsynligvis ville have været *færre* bandeord hvis informanterne også havde omfattet højtuddannede og/eller informanter med en anden baggrund end dansk.

Men ud fra de forhåndenværende data har undersøgelsen altså vist at bandeord ikke er et generationelt træk, som er særligt for unge, selvom der viser sig en forestilling om at det er sådan blandt undersøgelsens informanter, hvilket kan ses ud fra den »tilpasning« til disse forestillinger der finder sted i samtalerne: Generationerne bruger flest bandeord med de unge, selvom undersøgelsen jo viser at generationerne bander lige meget. Undersøgelsen peger også på hvad disse forestillinger kan bygge på, nemlig at generationerne bruger forskellige *typer* af bandeord, så måske skyldes de forestillinger vi har af unge som »super-bandere«, at de unge bruger nogle andre bandeord, nemlig de som er relateret til »kroppen nedre funktioner«, end de ældre generationer. Muligvis opfatter de ældre generationer derfor »kroppens nedre funktioner«-bandeord som »grovere«.

Når nu de unge bruger bandeord relateret til »kroppens nedre funktioner«, betyder det så at denne gruppe af bandeord, til de ældre generationers fortrydelse, vil blive fremtidens bandeord? I sociolingvistikken har man traditionelt anvendt generationsundersøgelser til at få et fingerpeg om hvordan fremtidens sprog kommer til at se ud. Det har man på baggrund af *apparent time*-hypotesen (*tilsyneladende tid*-hypotesen, jf. fx Gregersen 1999), hvormed det antages at vi ikke ændrer vores sprog i løbet af livet – og altså heller ikke alt efter hvil-

ken samtalepartner vi taler med. De senere år er man dog i sociolingistikken blevet opmærksom på fænomenet *age grading*, der betegner det fænomen at fx unge bruger bestemte sproglige træk i ungdommen (og dette gør alle unge, uanset historisk tidspunkt) som de så lægger af sig igen når livsfasen »ungdom« forlades (jf. fx Eckert 1997). Hvilke træk der er tegn på regulær sprogforandring, og hvilke træk der er tegn på *age grading*, er man nødt til at undersøge i virkelig tid, dvs. ved at genoptage de samme informanter når de er unge, og når de ikke er unge længere, for at se om de har ændret de sproglige træk (som så vil være træk der er *age gradede*), eller de ikke har (som så er træk der er genstand for sprogforandring). Med mit indsamlingsdesign har jeg ikke kunnet undersøge *age grading* og sprogforandring i virkelig tid, fordi jeg kun har optaget informanterne i én livsfase. Men jeg kan bruge akkommodationsresultaterne til at udstikke en hypotese for om brugen af bandeord er udtryk for *age grading*, eller om de er udtryk for en igangværende sprogforandring: Da bandeordstyperne ikke ændrer sig i samtaler på tværs af generationerne, dvs. der ingen tilpasning sker til samtalepartneren, vil jeg antage at forskellen på generationernes bandeordstyper er et tegn på en kommende *sprogforandring*. Bag denne antagelse ligger min formodning om at man i højere grad end ved andre træk kan »styre« de træk som er udtryk for *age grading*, fordi man kan lægge trækene af sig når man træder ind i en ny livsalder, og at man i højere grad bruger disse træk generationsinternt. Dette vil være tilfældet med bandeordsfrekvens, som jeg altså antager at de unge kan lægge fra sig når de bliver ældre fordi de kan »styre« brugen af dem sammen med ældre generationer. Omvendt går jeg med forslaget ud fra at sprogræk der varsler en igangværende sprogforandring, er mindre knyttede til udtryk for aldersidentitet, og at informanterne i mindre grad end ved de *age gradede* træk kan kontrollere trækkene, dvs. der vil være mindre akkommodation. Jeg mener altså at man forsøgsvis kan antage, og afprøvningen af denne antagelses rigtighed må ske i et *real time*-studie, at *age gradede* træk (fx bandeordsfrekvens) bliver genstand for akkommodation, dvs. informanterne »hænger ikke fast« i disse træk, men kan styre hvorvidt de vil bruge dem eller ej, mens man kan antage at et træk er udtryk for igangværende sprogforandring (fx bandeordstyper) hvis der ikke forekommer akkommodation i forbindelse med trækket: Informanterne hænger så at sige fast i disse træk, fx »kroppens nedre funktioner«-bandeord.

Sammenholdes denne hypotese med at man i de to øvrige nordiske sprog (dvs. svensk og norsk) også ser en øget brug af bandeord relateret til kroppens nedre funktioner (Stroh-Wollin 2010 og Hasund 2005), samt at antallet af »kroppens nedre funktioner«-bandeord er fordoblet i danske aviser i de sidste

15 år (jf. Rathje 2010b), synes det at være plausibelt at antage at vi har at gøre med en regulær sprogforandring: Bandeordene vil i fremtiden sandsynligvis i højere grad stamme fra »kroppens nedre funktioner« – til stor bekymring fra de ældre generationer. Til gengæld kan man berolige de ældre generationer med at bandeordsmængden sandsynligvis *ikke* forøges i fremtiden.

## Litteratur

- Allan, Keith & Burrige, Kate, 2006: *Forbidden words*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Andersson, Lars-Gunnar, 1985: *Fult språk*. Stockholm: Carlssons.
- Andersson, Lars-Gunnar & Hirsch, Richard, 1985a: *Swearing Report No 1, A Project on Swearing: Comparison between American English and Swedish*. Dept of Linguistics, University of Göteborg.
- Andersson, Lars-Gunnar & Hirsch, Richard, 1985b: *Swearing Report No 2, Perspectives on Swearing*. Dept of Linguistics, University of Göteborg.
- Andersson, Lars-Gunnar & Trudgill, Peter, 1990: *Bad Language*. Oxford: Basil Blackwell.
- Battistella, Edwin L., 2005: *Bad language. Are Some Words Better than Others?* Oxford: Oxford University Press.
- Bojsen, Else, 1980: *Fonetiske klicheer. I: Ord til andet. Iagttagelser og synspunkter 2.* (Dansk Sprognævns skrifter 10.) København. S. 75–82.
- Davis, Hayley, 1989: *What makes bad language bad?. I: Language & Communication 9:1*. S. 1–9.
- Den Danske Ordbog, bind 1–6, 2003–2005. København: Gyldendal.
- Eckert, Penelope, 1997: *Age as a sociolinguistic variabel. I: The Handbook of Sociolinguistics*, ed. by F. Coulmas. Cambridge: Blackwell. S. 151–157.
- Giles, Howard, Coupland, Nikolas & Coupland, Justine, 1991: *Accommodation theory: Communication, context and consequences. I: Contexts of accommodation: Developments in applied sociolinguistics*, ed. by Howard Giles, Nikolas Coupland & Justine Coupland. Cambridge: Cambridge University Press. S. 1–68.
- Gray, Piers, 1993: *Oaths and laughter and indecent speech. I: Language & Communication 13:4*. S. 311–325.
- Gregersen, Frans, 1999: *Sociolingvistikkens forandringer. I: Danske folkemål*, bd. 41. København: C.A. Reitzel. S. 107–138.
- Hansen, Erik, 1973: *Magister Stygotii betænkninger over det danske sprog*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Hasund, Ingrid Kristine, 2005: *Fy farao! Om nestenbanning og andre kraftuttrykk*. Oslo: Cappelen.
- Heidemann Andersen, Margrethe, 2007: *»Come on let's play some matador!«*. En undersøgelse af kodeveksling hos unge. I: *Ved lejlighed. Festskrift til Niels Davidsen-Nielsen i anledning af 70-års-dagen*, red. af M. Heidemann Andersen, J. Nørby Jensen, M. Rathje & J. Schack. (Dansk Sprognævns skrifter 39.) København. S. 51–62.

- Holmes, Janet, 2001: An introduction to sociolinguistics. 2nd ed. Essex: Pearson Education Ltd.
- Hughes, Geoffrey, 1991: Swearing: A Social History of Foul Language, Oaths and Profanity in English. London: Blackwell.
- Jarvad, Pia, 1995: Nye ord – hvorfor og hvordan? København: Gyldendal.
- Jay, Timothy, 1992: Cursing in America. A psycholinguistic study of dirty language in the courts, in the movies, in the schoolyards and on the streets. Philadelphia: John Benjamins.
- Jørgensen, Henrik, 1978: At bande eller ikke at bande. I: Mål & Mæle 1978/4. S. 25–31.
- Jørgensen, Henrik, 1981: Om nogle mekanismer i bandeordenes semantik. I: Kultur & Subjekt. Bidrag til en semiotisk kulturanalyse. Arbejdsrapport fra Nordisk Sommeruniversitet nr. 9. Aalborg. S. 259–270.
- Kjærulff Nielsen, B., 1995: Engelsk-Dansk Ordbog. 5. udg. København: Gyldendal.
- Kotsinas, Ulla-Britt, 1994: Ungdomsspråk. Uppsala: Hallgren & Fallgren.
- Lakoff, Robin, 1975: Language and Woman's Place. New York: Harper & Row.
- Ljung, Magnus, 1984: Om svordomar i svenskan, engelskan och arton andra språk. Stockholm: Akademilitteratur.
- Ljung, Magnus, 2006: Svordomsboken – Om svärande och svordomar på svenska, engelska och 23 andra språk. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.
- Ljung, Magnus, 2011: Swearing. A Cross-Cultural Linguistic Study. New York: Palgrave Macmillan.
- McEnery, Anthony & Xiao, Zhonghua, 2004: Swearing in modern British English: the case of *fuck* in the BNC. I: Language and Literature 13:3. S. 235–268.
- Montagu, Ashley, 1967: The Anatomy of Swearing. New York: The Macmillan Company.
- Ordbog over det danske Sprog, bind 1–28, 1918–1956. København: Gyldendal.
- Politikens frække ordbog, 1997. København: Politikens Forlag.
- Politikens Nudansk Ordbog med etymologi på cd-rom, 2005. 3. udgave. København: Politikens Forlag.
- Quist, Pia, 2005: Stilistiske praksisser i storbyens heterogene skole – en etnografisk og sociolingvistisk undersøgelse af sproglig variation. Upubliceret ph.d.-afhandling indleveret ved Nordisk Forskningsinstitut, Afdeling for Dialektforskning, Københavns Universitet.
- Rathje, Marianne, 2007a: Fra *bowling* til *blind date*. Engelske lån i tre generationers talesprog. I: Ved lejlighed. Festskrift til Niels Davidsen-Nielsen i anledning af 70-års-dagen, red. af M. Heidemann Andersen, J. Nørby Jensen, M. Rathje & J. Schack. (Dansk Sprognævns skrifter 39.) København. S. 175–189.
- Rathje, Marianne, 2007b: Så stod jeg bare der: Øh, citathypighed og citatmarkering i tre generationer?! I: Dansk Sprognævn – godt og vel 50 år efter, red. af Vibeke Sandersen & Jørgen Schack. (Dansk Sprognævns skrifter 40.) København. S. 74–92.
- Rathje, Marianne, 2008: Generationssprog i mundtlig interaktion. En sociolingvistisk undersøgelse af generationsspecifikke sproglige og interaktionelle træk i tre generationers talesprog. Ph.d.-afhandling indleveret ved Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, Københavns Universitet, maj 2008.
- Rathje, Marianne, 2009a: Definition af citat i talesprog. I: NyS 37. S. 125–155.

- Rathje, Marianne, 2009b: Sådan oplever de unge bandeord. I: Mål & Mæle 2009/4. S. 5–11.
- Rathje, Marianne, 2010a: Generationssprog. (Dansk Sprognævns skrifter 43.) København.
- Rathje, Marianne, 2010b: Spalteplads til bandeord. I: Nyt fra Sprognævnet 2010/3. S. 5–12.
- Rathje, Marianne & Grann Kjær, Daisy, under udgivelse: Unge og gamle holdninger til bandeord. I: Nyt fra Sprognævnet 2011/3.
- Rathje, Marianne & Heidemann Andersen, Margrethe, 2005: *Fuck, sgu og søreme*. Bandeord og andre kraftudtryk i tre generationer. I: Nyt fra Sprognævnet 2005/2. S. 4–10.
- Shepard, Carolyn A., Giles, Howard & Le Poire, Beth A., 2001: Communication Accommodation Theory. I: The New Handbook of Language and Social Psychology, ed. by Peter Robinson & Howard Giles. Chichester: Wiley. S. 33–56.
- Stenström, Anna-Brita, 1991: Expletives in the London-Lund Corpus. I: English Corpus Linguistics, ed. by Karin Aijmer & Bengt Altenberg. New York: Longman. S. 239–253.
- Stroh-Wollin, Ulla, 2008: Dramernas svordomar – en lexikal och grammatisk studie i 300 års svensk dramatik. (Svensk dramadialog 10, FUMS Rapport nr 224.) Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet, Uppsala.
- Stroh-Wollin, Ulla, 2010: Fula ord – eller? En enkät om attityder till svordomar och andra fula ord. (SoLiD 20, FUMS Rapport nr 230.). Uppsala.
- Stæhr, Andreas & Møldrup, Stina, 2005: Ungdommen nu til dags – en diskursanalytisk tilgang til engelsk- og bandeordsdebatten 1995–2005. Upubliceret opgave i faget Sprog II, Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, Københavns Universitet, findes på sprogportalen sproget.dk på adressen <http://sproget.dk/sprogtemaer/bandeord/Ungdommen%20nu%20til%20dags.pdf>
- Thøgersen, Jacob & Kristiansen, Tore, 2006: Masketestens teori og metode. I: Nordiske sprogholdninger. En masketest, red. af Tore Kristiansen. Oslo: Novus Forlag. S. 7–30.
- Vandet Jensen, Britta, 2007: »Tal ordentligt, for helvede!« En sociolingvistisk undersøgelse af bandeord. Upubliceret speciale, indleveret ved Nordisk Institut, Aarhus Universitet.